

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

REMISSVAR (U2011/263/S)

Flickor, pojkar, individer – om betydelsen av jämställdhet för kunskap och utveckling i skolan (SOU 2010:99)

Delegationens för Jämställdhet i Skolan slutbetänkande ger en bred kunskapsöversikt över förutsättningarna för jämställdhet mellan pojkar och flickor i undervisningen och skolmiljön i övrigt. Det är förhållandevis mörka och allvarliga bilder som redovisas av delegationen, till exempel att psykiska problem blivit vanligare bland ungdomar av båda könen de senaste två decennierna samt att pojkar som grupp, i förhållande till flickor, presterar sämre och riskerar att bli "utbildningsförlorare".

Saco delar delegationens bedömning att jämställdhet inte enbart uppnås genom att påverka individers attityder och beteenden. Delegationen uppehåller sig i huvudsak vid *relationer* mellan flickor och pojkar samt mellan elever och skolpersonal, även om man också betonar principen om jämställdhetsintegrering. Saco hade gärna sett att delegationen utvidgat och fördjupat sin diskussion också om skolans organisatoriska förutsättningar; strukturer, processer, resurser, för integrering av jämställdhetsaspekter i styrningen av och stödet till utbildningsväsendets alla delar.

Delegationen föreslår att regeringen ger ett stort antal uppdrag till främst Skolverket, men även till Skolinspektionen och fler myndigheter, att fördjupa och konkretisera den inriktning som delegationen anger. Saco kan stödja delegationens förslag, men vill påtala vikten av att dessa uppdrag på lämpligt sätt utformas samordnat, så att förståelse för samband och sammanhang ges förutsättningar att stärka såväl jämställdhetsintegrering som jämställdheten som sådan i skolan. Saco hade gärna sett att delegationen i än större utsträckning framhållit lärarutbildningens betydelse för arbetet inom skolan.

Sacos synpunkter nedan begränsas till vissa av delegationens förslag.

Jämställdhetsmål för skolan

Delegationen föreslår att regeringen bör slå fast ett övergripande jämställdhetsmål för skolan med lydelsen: "Jämställdhet i skolan råder när flickor och pojkar har samma makt och möjlighet att påverka skolan, det egna lärandet och den egna utvecklingen".

Saco konstaterar att föreslagen formulering är analog med det nuvarande målet för hela jämställdhetspolitiken. I samband med Sacos möjlighet att yttra sig över förslaget till detta mål, ställde sig organisationen tveksam till användningen av det svåra begreppet "makt". Bland annat framförde Saco vikten av en avgränsning som skulle syfta till att inte inskränka andras motsvarande rätt till egenmakt.

Josefin Edström
Samhällspolitiska
avdelningen
08-613 48 20
josefin.edstrom@saco.se

Sveriges akademikers
centralorganisation
Box 2206
103 15 Stockholm
Besök: Lilla Nygatan 14
Tel växel: 08-613 48 00
Fax: 08-24 77 01
E-post: kansli@saco.se
www.saco.se

Saco ifrågasätter åter lämpligheten av att använda maktbegreppet. Särskilt ifrågasätter Saco lämpligheten att i sammanhanget använda maktbegreppet i förhållande till omyndiga flickor och pojkar. Skulle "makten" till exempel kunna komma att inkräkta på föräldrarnas ansvar eller på lärarens professionella auktoritet och ansvar för undervisningen?

Jämställdhetsperspektiv på ämnesinnehåll och ämnesdidaktik

Saco uppskattar att delegationen lyfter fram betydelsen av att ämnesinnehåll och ämnesdidaktik påverkar flickor och pojkar att göra successivt skilda utbildningsval; från grundskola till gymnasium och vidare till universitet och högskola. En stor andel flickor som studerar naturvetenskapliga ämnen på gymnasiet söker sig exempelvis inte till ingenjörsutbildningar. Trots att flickor generellt har högre betyg i dessa ämnen tycks förväntningar och föreställningar begränsa flickornas karriärval och karriärmöjligheter. Det kvarstår behov av ytterligare kunskap om vad som faktiskt inträffar vid brytpunkterna mellan olika utbildningsstadier.

Delegationen föreslår att Skolverket ges i uppdrag att ta fram evidensbaserat stödmaterial om arbetssätt som skolorna kan tillämpa för att förbättra undervisningen samt att granska kvaliteten i läromedel. Såväl jämställdhets- som andra kvalitetsaspekter bör beaktas.

Saco ställer sig bakom förslagen, men finner att uttrycket "evidensbaserat" bör diskuteras ytterligare och även problematiseras inom ramen för uppdraget. I betänkandet tolkas evidens som "bästa tillgängliga vetenskapliga underlag". Då evidensbegreppet också används med meningen "vetenskapligt belägg" som går att föra i bevis eller till och med synonymt med begreppet "obestriddig" kan tolkningen få effekter för vad som kommer att avses med ett evidensbaserat stödmaterial.

Delegationen lyfter fram att skolan är en institution som kan ses som en spegel av samhället i övrigt. Evidens har en naturlig eftersläpning och kraven på evidensbaserad utbildning bör inte tillåtas inskränka skolans möjligheter till anpassning och utveckling för att möta förändringar och nya behov.

Samlad reglering av åtgärder mot diskriminering och kränkande särbehandling

Delegationen föreslår att nuvarande reglering av åtgärder och förbud mot diskriminering och trakasserier ska flyttas från Diskrimineringslagen till Skollagen. Tillsynen skulle därmed överföras från Diskrimineringsombudsmannen till Skolinspektionen och Barn- och elevombudsmannen.

Saco kan ha sympati för förslaget utifrån ambitionen att bistå skolorna med att stärka barns och ungdomars skydd mot diskriminering. Men Saco ser samtidigt en rad förhållanden och faktorer som talar emot förslaget.

Den samlade och samlande regleringen i Diskrimineringslagen, som endast varit i funktion i drygt två år, skulle efter denna korta tid åter splittras upp. Även inom skolområdet skulle förslaget komma att medföra en uppdelning mellan de utbildningsverksamheter som regleras i Skollagen och de som regleras på annat sätt.

Tillämpningen av diskrimineringslagstiftningarnas bestämmelser om aktiva åtgärder verkar ha fungerat bättre inom skolområdet än inom arbetslivet i övrigt. Detta tolkas som att skolans ansvar för verksamheten i förhållande till eleverna bidragit till att ge tyngd åt ansvaret också i förhållande till personalen. Detta har visats av såväl Statskontoret våren 2011 som av en utvärdering genomförd på uppdrag av utredningen "Aktiva åtgärder för att främja lika rättigheter och möjligheter inom diskrimineringsområdet" år 2009.

Därtill kan ifrågasättas om det är lämpligt att efter så kort tid förändra Diskrimineringslagen, då förändringen i sig kan mötas av motstånd. Ett eventuellt beslut om en förändrad reglering bör, enligt Sacos uppfattning, således föregås av en bredare översyn än den som legat inom ramen för delegationens uppdrag.

Jämställdhetsperspektiv på psykosocial hälsa och lärande

Delegationen föreslår att Skolverket ges i uppdrag att i samråd med berörda myndigheter ta fram ett allmänt råd om hur skolans personal i samverkan med elevvården tidigt kan identifiera och stödja elever med sviktande psykosocial hälsa och skolsvårigheter.

Delegationen lyfter fram de allvarliga problem som psykosocial ohälsa medför för såväl flickors som pojkars möjlighet till lärande och utveckling. Delegationen redovisar också en enkätundersökning till elevvården år 2008, som ger vid handen att endast 29 procent av de svarande ansåg att kommunen hade en fungerande skolhälsovård. Med tanke på problemets allvar och långsiktiga konsekvenser synes det otillräckligt med åtgärder i form av samverkan, rådgivning, fortbildning eller liknande. Frågan om ökad resurstilldelning till elevvården torde inte kunna undvikas om problemet med ökande psykosocial ohälsa bland elever ska kunna lösas.

Med vänlig hälsning

Sveriges akademikers centralorganisation

Gunnar Wetterberg

Charlotta Krafft